

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 1 |

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя

31 серпня 2023 р., протокол № 11

Голова Вченої ради



Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Лінгвістична експертиза»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійна програма «Філологія (прикладна лінгвістика)»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра теоретичної та прикладної лінгвістики

Схвалено на засіданні кафедри
теоретичної та прикладної лінгвістики
28 серпня 2023 р., протокол № 7

Завідувач кафедри

 Людмила МОГЕЛЬНИЦЬКА

Гарант освітньо-професійної програми

 Людмила МОГЕЛЬНИЦЬКА

Розробник: к.ф.н., доц. кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики
Богдан БІЛОУС

Житомир
2026 – 2027 н.р

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 2 |

1. Опис навчальної дисципліни

| Найменування показників | Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь | Характеристика навчальної дисципліни |
|---|---|--------------------------------------|
| | | денна форма навчання |
| Кількість кредитів 3 | Галузь знань 03 «Гуманітарні науки» | нормативна |
| Модулів – 1 | Спеціальність 035 «Філологія» | Рік підготовки: |
| Змістових модулів – 3 | | 4-й |
| Загальна кількість годин - <u>90</u> | | Семестр |
| | | 7-й |
| Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи – 3,6 | Освітній ступінь «бакалавр» | Лекції |
| | | 16 год. |
| | | Практичні |
| | | 16 год. |
| | | Лабораторні |
| | | - год. |
| | | Самостійна робота |
| 58 год. | | |
| | Вид контролю: екзамен | |

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36 % аудиторних занять, 64 % самостійної та індивідуальної роботи.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Об'єктом лінгвістичної експертизи є мовлення та мова, тексти в будь-якому вигляді (письмовий, електронний, усний), які містяться на різних носіях. Предмет лінгвістичної експертизи – фактичні дані, які встановлюються за допомогою спеціальних лінгвістичних знань і є суттєвими для вирішення конкретного питання, судового розгляду.

Метою лінгвістичної експертизи є оцінка тих чи інших фактів мовлення в контексті існуючої в суспільстві системи мовних норм і приписів з опорою на отримані теоретичною лінгвістикою знання про структуру й функціонування мови. Завдання лінгвістичної експертизи є такі:

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 3 |

- дослідження слоганів, девізів, текстів реклами, найменування фірм на їх схожість;
- виявити у тексті смислову спрямованість, наявність експресивних та емоційних навантажень;
- обґрунтувати специфіку використаних стилістичних засобів і прийомів;
- тлумачення словосполучень, слів, фразеологізмів;
- відмежувати основне та додаткове значення у тексті;
- з'ясування питань, які виникають у правозастосуванні через потенційну множинність інтерпретацій повідомлення, у тих випадках, коли відмінні інтерпретації передбачають відмінні юридичні наслідки

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 035 «Філологія»:

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ФК 11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 035 «Філологія»:

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 4 |

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Лінгвістична експертиза та юриспуденція

Тема 1. Лінгвістична експертиза в юриспуденції

Різновиди лінгвістичної експертизи у множинності комунікативних ситуацій: лінгвістична експертиза на захист честі й гідності людини, у сфері фінансів, банківської діяльності, криміналістики та ін. Лінгвістична аргументація та фактологія в даних типах експертизи.

Тема 2. Лінгвістична оцінність в практиці проведення експертиз

Поняття оцінки. Позитивна і негативна оцінка. Способи вираження оцінки в українській мові. Образа і приниження гідності словом. Мовні й комунікативні критерії розпізнавання приниження честі й гідності.

Тема 3. Лінгвістична експертиза у писемній комунікації

Авторознавча експертиза. Семантико-текстуальна експертиза писемного мовлення. Послідовність етапів експертизи, характерні прийоми лінгвістичної ідентифікації. Особливості лінгвістичного висновку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Види судових експертиз

Тема 4. Судово-лінгвістична експертиза усного мовлення: практичний аспект

Характеристика особливостей усної комунікації та її вплив на характер експертизи.

Тема 5. Почеркознавча, авторознавча та психологічна експертиза

Різновиди експертиз пов'язані з оцінкою мови та мовлення. Вплив ситуації на мовлення людини: емоційний аспект.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Лінгвістична експертиза та полікодовий текст

Тема 6. Лінгвістична експертиза в реаліях міжкультурної, міжконфесійної та міжетнічної поліфонічності соціуму

Лінгвістична, правова, психологічна і культурознавча аргументація розрізнення параметрів суспільства в лінгвістичній експертизі. Реалізація в мові культурних, етнічних та конфесійних відмінностей комунікантів. Мовні характеристики та особливості комунікантів за національною та релігійною приналежністю. Ідентифікація за віком, професією, соціальним становищем, психотипом особистості.

Тема 7. Мас-медіа та їх лінгвістична експертиза

Медійний текст як цілісність екстра- й інтралінгвальних мотивацій та мовних реалізацій. Особливості медійної експертизи як ідентифікації домінантних характеристик мас-медіа: інформованості, цілеспрямованого впливу на масову аудиторію, відкритості, інтенціональності, соціальної адресності. Характеристика мовних домінант залежно від типу видання, жанру,

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 5 |

редакційної політики. Диференціація та об'єктивна критика у мас-медіа. Релевантність редакційної та авторської позицій у медіа.

ТЕМА 8. Лінгвістична експертиза полікодових текстів

Креолізовані тексти, аудіо- й відеозаписи в лінгвістичній експертизі. Мовознавчий аналіз релевантності тексту, звуко- та зображального ряду в експертизі. Характерні особливості візуальних й аудіотекстів. Відеозображення як ресурс впливу на реципієнта. Графіка, символи, полікодові константи і змінні як засоби візуального та зображального впливу на сприйняття інформації. Прийоми акцентуації уваги і приховування інформації. Створення іміджевої репутації, іронічного, негативного зображення осіб чи подій в лінгвістичному аналізі полікодових текстів.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

| Змістові модулі і теми | Кількість годин | | | |
|---|-----------------|----------------|---------------------------|--------------------------------------|
| | денна форма | | | |
| | усь ого | ле кц ії | пр ак ти чн і | сам ост ійн а роб ота |
| Змістовий модуль 1. Лінгвістична експертиза та юриспруденція | | | | |
| Тема 1. Лінгвістична експертиза в юриспруденції | 11 | 2 | 2 | 7 |
| Тема 2. Лінгвістична оцінність в практиці проведення експертиз | 11 | 2 | 2 | 7 |
| Тема 3. Лінгвістична експертиза у писемній комунікації | 11 | 2 | 2 | 7 |
| Разом за змістовий модуль 1 | 33 | 6 | 6 | 21 |
| Змістовий модуль 2. Види судових експертиз | | | | |
| Тема 4. Судово-лінгвістична експертиза усного мовлення: практичний аспект | 14 | 2 | 2 | 10 |
| Тема 5. Почеркознавча, авторознавча та психологічна експертиза | 14 | 2 | 2 | 10 |
| Разом за змістовий модуль 2 | 28 | 4 | 4 | 20 |
| Змістовий модуль 3. Лінгвістична експертиза та полікодовий текст | | | | |
| Тема 6. Лінгвістична експертиза в реаліях міжкультурної, міжконфесійної та міжетнічної поліфонічності соціуму | 11 | 2 | 2 | 7 |

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 6 |

| | | | | |
|---|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Тема 7. Мас-медіа та їх лінгвістична експертиза | 9 | 2 | 2 | 5 |
| Тема 8. Лінгвістична експертиза полікодових текстів | 9 | 2 | 2 | 5 |
| Разом за змістовий модуль 3 | 29 | 6 | 6 | 17 |
| ВСЬОГО | 90 | 16 | 16 | 58 |

5. Теми практичних занять

| № з/п | Назва теми | Кількість годин |
|--------------|---|-----------------|
| | | денна форма |
| 1 | Типи експертиз за структурно-змістовими характеристиками, функціональною спрямованістю, за комунікативними сферами | 2 |
| 2 | Лінгвістична експертиза масмедійного, бізнесового, політичного тексту | 2 |
| 3 | Методики судових експертиз: фахова філологічна аргументація. Почеркознавча та авторознавча експертиза: лінгвістичний складник | 2 |
| 4 | Експертиза відеозвукозапису: мовознавча аргументація | 2 |
| 5 | Психологічна експертиза та особливості проведення комплексної психолого-лінгвістичної експертизи | 2 |
| 6 | Експертиза у сфері інтелектуальної власності: вербалізація лінгвістичних критеріїв | 2 |
| 7 | Текст як вербалізована свідомість в експертному аналізі. Характеристики усного / писемного тексту, монологічного/ діалогічного мовлення в експертизі. | 2 |
| 8 | Методики лінгвіста-експерта: пошук нових принципів аналізу. Лінгвіст-експерт: виклики та перспективи | 2 |
| РАЗОМ | | 16 |

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 7 |

6. Завдання для самостійної роботи

Опрацювати запропоновані теми та бути готовим до усного опитування на практичних заняттях.

Тема 1. Лінгвістична експертиза текстів у справах про захист честі, гідності та ділової репутації громадян

Тема 2. Лінгвістична експертиза з правового захисту товарного знака (логотипа)

Тема 3. Лінгвістична експертиза з правового захисту інтелектуальної власності та авторського права

Тема 4. Лінгвістична експертиза текстів, що порушують Законодавство України про мову

Тема 5. Лінгвістична експертиза офіційних документів

Тема 6. Лінгвістична експертиза з ідентифікації власних назв

Тема 7. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень

Тема 8. Лінгвістична експертиза в юридичній сфері зарубіжних країн.

7. Індивідуальні завдання

Виконання самостійних творчих робіт, групових та індивідуальних проєктів, підготовка презентацій на теми:

- Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз;
- Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення;
- Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності;
- Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза;
- Авторське право;
- Інтелектуальна власність;
- Особливості проведення почеркознавчої дисципліни.

8. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- вербальні (лекції, пояснення, розповідь, бесіда);
- наочні (ілюстрація, демонстрація);
- практичні (різні види вправ та завдань, тестування, творчі завдання);
- пояснювально-ілюстративний (передбачає пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами);
- частково-пошуковий (евристичний);
- інтерактивні методи навчання: мозковий штурм, бліц-опитування.

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 8 |

9. Методи контролю

Перевірка й оцінювання знань студентів проводиться у наступних формах:

1. Поточний контроль: опитування на заняттях; короткі самостійні письмові роботи; оцінювання самостійної роботи студентів контролюється під час практичних занять у вигляді опитування, виконання студентами контрольних завдань, підготовки доповідей, презентацій;

2. Модульний контроль усний та письмовий

3. Підсумковий контроль вивчення дисципліни здійснюється шляхом складання екзамену.

У дисципліні існує можливість врахування результатів неформальної освіти. За наявності сертифікату, посвідчення чи іншого документу, що підтверджує здобуття знань, компетенцій та результатів навчання з питань, пов'язаних з даною дисципліною, можливе перезарахування окремих тем або призначення додаткових балів (не більше 10).

10. Розподіл балів

| Поточне тестування та самостійна робота | | | | | | | | Сума |
|---|----|----|--------------------|----|--------------------|----|----|------|
| Змістовий модуль 1 | | | Змістовий модуль 2 | | Змістовий модуль 3 | | | |
| T1 | T2 | T3 | T4 | T5 | T6 | T7 | T8 | |
| 10 | 10 | 15 | 10 | 15 | 10 | 10 | 20 | 100 |

Шкала оцінювання

| За шкалою | Екзамен | Бали |
|-----------|--------------|--------|
| A | Відмінно | 90-100 |
| B | Добре | 82-89 |
| C | | 74-81 |
| D | Задовільно | 64-73 |
| E | | 60-63 |
| FX | Незадовільно | 35-59 |
| F | | 0-34 |

| | | |
|-------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | Екземпляр № 1 | Арк 9 / 9 |

11. Рекомендована література

Основна література

1. *Авторське право та авторознавча лінгвістична експертиза у цифрову добу* / Харитонов Є. та ін. Київ: Фенікс, 2017.
2. *Артикуца Н.В.* Мова права і юридична термінологія: [навч. посіб.]. Київ: Стилос, 2004.
3. *Іванов В.Ф.* Журналістська етика: [підручник] / В.Ф. Іванов, В.Є. Сердюк. Київ: Вища школа, 2007.
4. *Ажнюк Л.В.* Лінгвістична експертиза: статус і методологічні презумпції // Мовознавство. 2012. №3. С. 47-64.
5. *Клименко Н.І.* Судова експертологія: [навч. посіб.]. Київ: Видавничий дім "Ін Юре", 2007.
6. *Медіалінгвістика: словник термінів і понять* / Л.І. Шевченко, Д. В. Дергач, Д.Ю. Сизонов / за ред. Л.І. Шевченко. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2013.

Допоміжна література

1. *Компанцева Л.Ф.* Лінгвістична експертиза соціальних мереж: [підручник]. Київ: Аграр МедіаГруп, 2018. 318 с.
2. *Конфліктологія*: [навч. посіб.] / За ред. М.П. Гетьманчука. Львів: ЛІСВ, 2007.
3. *Кубко В.П.* Документна лінгвістика: [конспект лекцій]. Одеса: ОНПУ, 2009.
4. *Лінгвістика впливу*: [монографія] / В.В. Різун, Н.Ф. Непийвода, В.М. Корнеєв. Київ, 2005.
5. *Солодка Л. І.* Логіка. Методи логічного аналізу тексту : навчальний посібник / – Черкаси : Брама-Україна, 2011. – 68 с.

12. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Legal English Vocabulary VV 26 - Contract Law (Lesson 1) | Business English Vocabulary // <http://surl.li/prlsd>
2. Як роблять експертизу почерку?
<https://www.youtube.com/watch?v=6zjwHSWLcMw>
3. Авторське право <https://www.youtube.com/watch?v=Lqs-419mo9o>
4. Лінгвістична експертиза мовлення: <https://kndise.gov.ua/lingvistychna/>
5. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз» ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса <https://www.hniise.gov.ua/13946-Ingvstichna-ekspertiza.html>
6. Steven Pinker: Linguistics as a Window to Understanding the Brain | Big Think

| | | |
|----------------------------|---|--|
| Житомирська політехніка | МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 | Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК18- 2023 |
| | <i>Екземпляр № 1</i> | <i>Арк 9 / 10</i> |

https://www.youtube.com/watch?v=Q-B_ONJIEcE